

ням судових вибухотехнічних експертиз, до необхідності забезпечення навчання працівників для отримання допусків на самостійне проведення вибухових робіт, а також забезпечення підрозділів необхідним технічним обладнанням, транспортом і засобами індивідуального захисту.

Отже, судові експерти не можуть самостійно проводити спеціальні вибухотехнічні роботи. Через це деякі експерти спрямовують клопотання на ім'я слідчих та суддів про необхідність залучення працівників вибухотехнічних підрозділів Національної поліції МВС України, щоб вони проводили спеціальні вибухові роботи під час експертного дослідження. Ця робота виконується спеціалістами-вибухотехніками Департаменту вибухотехнічної служби (ДВТС) Національної поліції України, але виникає запитання, на якій підставі? Тому що висновок експерта підписує судовий експерт, «експерт-виконавець», відповідно до ст. 71 Кримінального процесуального Кодексу України, який виконує зазначену експертизу і несе повну відповідальність за повноту дослідження. До того ж при залученні спеціаліста-вибухотехніка ДВС НП України можливі такі негативні наслідки, як:

- розголошення інформації щодо кримінального провадження;
- спеціаліст-вибухотехнік ДВС НП України, який проводив спеціальні вибухотехнічні роботи, не несе ніякої відповідальності за результат виконання вибухових робіт у межах експертного дослідження, окрім виконання вимог техніки безпеки;
- судовий експерт, який виконує експертизу, не має доступу до досліджуваного об'єкта (об'єктів) через заходи безпеки під час проведення спеціальних вибухових робіт, що може призвести до різних казусів, які в свою чергу впливають на об'єктивність експертного дослідження, і як наслідок, успішного відпрацювання версій щодо повного і об'єктивного розслідування кримінального правопорушення.

Отже, в результаті залучення спеціалістів-вибухотехніків може бути складений неправдивий висновок експерта, який у подальшому буде оскаржений в судовому засіданні та невизнаний судами різних інстанцій. Тобто судовий експерт працює «на корзину», а також може бути притягнутий до відповідальності згідно з чинним законодавством.

Відповідно до практики виконання судових вибухотехнічних експертиз у Київському НДІСЕ МЮ України судові експерти під час відповіді на запитання щодо застосування за призначенням чи спроможності до підриву вилучених предметів змушені розповідати про відсутність у КНДІСЕ МЮ України створених умов для проведення спеціальних вибухотехнічних робіт.

Експертизи у справах, пов'язаних із вибухами, зазвичай складні і вимагають тривалого часу для їх проведення. Проте відповіді на цілу низку запитань, важливих для уточнення версії і організації невідкладних оперативно-розшукових заходів, можуть бути отримані слідчим в найкоротші терміни за умови його тісного контакту з експертом-вибухотехніком.

Оксана ПЧЕЛІНА

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та судової експертології
Харківського національного університету внутрішніх справ,
Україна

Василь КІКІНЧУК

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики та судової експертології
Харківського національного університету внутрішніх справ,
Україна

ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ ДО ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки є пріоритетним напрямом діяльності правоохоронних органів, тому в разі їх порушення останні повинні негайно реагувати на такі факти. Зокрема, органи досудового розслідування зобов'язані своєчасно, всебічно й повно провадити розслідування вказаної категорії кримінальних правопорушень. Так, одним із небезпечних і часто повторюваних проявів протиправної діяльності в зазначеній царині є застосування вибухових пристроїв. Тому особливої актуальності набуває питання про залучення спеціалістів до проведення такої обов'язкової та невідкладної слідчої (розшукової) дії під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених із застосуванням вибухових пристроїв, як огляд місця події.

Огляд місця події в такій категорії кримінальних проваджень розпочинається насамперед із вжиття заходів, спрямованих на локалізацію і знешкодження вибухових пристроїв. Ці заходи здійснюють тільки спеціалісти-вибухотехніки, які розв'язують такі завдання.

1. Дослідивши місце виявлення вибухового пристрою, його габаритних і конструктивних параметрів, визначають ступінь небезпеки вибуху та його наслідків.

2. Детально вивчають конструкцію вибухового пристрою з використанням технічних засобів дослідження (рентгеноскопія, газоаналізатори, стетоскопи тощо).

3. Забезпечують локалізацію вибухового пристрою для зниження осколочної та фугасної дії вибуху.

4. Базуючись на оперативній інформації, аналізі конструктивних параметрів вибухового пристрою, оцінці наслідків можливого вибуху, приймають рішення щодо способу знешкодження вибухового пристрою.

5. Після кожної маніпуляції з конструкцією вибухового пристрою з метою його знешкодження проводять оцінку результату та визначають ступінь існуючої небезпеки.

6. За необхідності приймають (узгоджуючи з керівником слідчо-оперативної групи) рішення про транспортування вибухового пристрою на полігон чи до вибухової камери, дають рекомендації щодо вибору маршруту слідування та його організації.

7. Знешкоджуючи вибуховий пристрій у полігонних умовах чи в умовах вибухової камери, вибирають відповідні завдання щодо подальшого експертного дослідження вибухового пристрою та його фрагментів, способи й засоби демонтажу підричника та бойової частини [1–3; 4, с. 53].

Під час знешкодження вибухового пристрою (як без вибуху, так і з можливістю його виникнення) вибухотехнік працює самостійно. Проте він за можливості повинен діяти таким чином, щоб не «затоптати» сліди, з якими працюватиме спеціаліст-криміналіст.

Якщо спеціалісти-вибухотехніки дозволяють роботу в місцях виявлення вибухового пристрою, то спеціаліст-криміналіст здійснює пошук і вилучення слідів транспортних засобів, взуття, одягу, слідів-предметів, мікрооб'єктів. У випадках, коли спеціалісти-вибухотехніки не дозволяють наближатися до місця установки вибухового пристрою, то доцільно діяти за такої схеми:

1. Спеціаліст-вибухотехнік, забезпечений засобами захисту, здійснює з різних ракурсів і позицій транслокатора об'єктива відеокамери відеозйомку вибухового пристрою, місця його установки, предметів і слідів, що знаходяться поруч.

2. На виносному моніторі чи моніторі, встановленому на відеокамері, здійснюється перегляд записаного відеоматеріалу. Під час перегляду відбувається консультація між спеціалістами-вибухотехніками стосовно конструкції вибухового пристрою та способу його знешкодження, надання спеціалістом-криміналістом рекомендацій щодо вилучення чи збереження слідів на місці установки вибухового пристрою.

3. Спеціаліст-криміналіст забезпечує спеціаліста-вибухотехніку необхідними засобами (рукавички, пінцет, пакувальний матеріал і т.п.) та вказує, які сліди та як вилучати. Ті сліди, які вилучити спеціалісту-вибухотехніку буде важко, необхідно прикрити підручним матеріалом (дошкою, коробкою тощо) та помітити. Після локалізації вибухового пристрою чи його знешкодження фіксацію та вилучення зазначених слідів здійснює спеціаліст-криміналіст.

4. Під час локалізації і знешкодження вибухового пристрою спеціаліст-вибухотехнік фіксує особливості застосування тих чи інших засобів: характер впливу, потужність, напрямок, режими охолодження чи НВЧ-впливу. Така фіксація